

# PROBLEMA CAMETEI ÎN JUDEȚUL CÂMPULUNG (1930-1932)- PRETEXT PENTRU AGITAȚII ANTISEMITE ALE PARTIDELOR DE EXTREMĂ DREAPTA

Vlad Gafița

Criza economică mondială dintre anii 1929-1933 a afectat cum era firesc și România, care încerca să-și făurească o economie de piață. Dată fiind preponderența agriculturii în cadrul economiei românești interbelice, acest domeniu a avut cel mai mult de suferit de pe urma crizei economice. Agricultură României în perioada dintre cele două războaie mondiale a avut o evoluție inconstantă și sinuoasă.

Perioada de la Marea Unire până în anul 1928 poate fi numită o epocă a refacerii postbelice, caracterizată prin înfăptuirea reformei agrare și o evoluție ascendentă a producției industriale. Agricultură României Mari a căutat să-și refacă potențialul de producție antebelic, fără ca acest obiectiv să poată fi atins pe deplin. Perioada încadrată între anii 1928-1929 poate fi numită perioada de început a crizei agrare din România. Apogeul acestei crize se încadrează însă între anii 1930-1934. Deși între anii 1935-1937 s-a produs o atenuare a acestui fenomen, au continuat să persiste prețuri agricole scăzute.

În anii 1938-1939 criza agrară se manifestă mai lent<sup>1</sup>. Criza economică a avut efecte grave și pe plan social. Țărânimia nu-și putea vinde produsele, fiind nevoită să accepte prețuri foarte mici, pentru a-și procura sumele necesare plății ratelor pentru pământul primit prin reforma agrară, sau pentru plata taxelor și impozitelor. Pentru a face față acestei situații, țărâniile se împrumut apăsătoare impuse țărânimii de bănci și cămătari, ce impuneau dobânzi ce variau de la 15-20% în 1929 până la peste 35% în 1930.

Cămătăria devenea o problemă, astfel formându-se în 1929 *Liga contra cametei*. Această organizație a ținut peste 40 de ședințe și întruniri în diverse localități ale țării, propunând Parlamentului, în iunie 1930, un proiect pentru suspendarea execuțiilor silite. Pentru a stinge situația explozivă de la sate în problema cametei, guvernul Mironescu a depus un proiect de lege contra cămătăriei, adoptat la 2 aprilie 1931. Legea prevedea că dobânda legală nu poate depăși cu mai mult de 2% pe cea a Băncii Naționale.

Rămăneau deocamdată nerezolvate problema execuțiilor silite și conversia (asanarea) datoriilor țăranilor<sup>2</sup>. Datoriile și dobânzile impuse țărânimii de bănci și cămătari au reprezentat o problemă ce s-a manifestat în provinciile ce fuseseră sub stăpânire străină (Bucovina, Banat, Crișana și Maramureș, Transilvania, Basarabia). Condițiile particulare de aici au favorizat o activitate mai intensă a formațiunilor politice extreme, în special de dreapta.

Fenomenul cămătăriei avea gradul cel mai mare de răspândire în Bucovina, unde ponderea împrumuturilor la cămătari era de peste 60%<sup>3</sup>. În această provincie chestiunea cametei a devenit un pretext pentru acțiuni antisemite și atragerea de capital electoral de către Liga Apărării Național Creștine și Legiunea Arhanghelului Mihail (din 1930, Garda de Fier). Faptul că o mare parte din cămătarii din Bucovina erau evrei, iar nemulțumirea țărânimii sărăcite și apăsată de datorii era în creștere, agenții antisemiți cuziști și legionari au putut acționa pe un teren prielnic. Județele din Bucovina afectate cel mai mult de aceste fenomene au fost Câmpulung și Suceava. Noi vom insista însă pe analiza agitațiilor extremei drepte din județul Câmpulung din anii 1930-1932.

Instigarea la acțiuni împotriva evreilor din județul Câmpulung Moldovenesc a fost condusă de colonelul în rezervă Ioan Niculcea din Iași, președinte al Obștilor Muncitorești Național Creștine. El dorea înființarea organizației județene Câmpulung a acestei formațiuni subordonate partidului profesorului antisemit A. C. Cuza (L. A. N. C.)<sup>4</sup>. Este cunoscut faptul că Bucovina reprezenta un adevărat bastion electoral al L.A.N.C., Legiunea Arhanghelului Mihail, condusă de Corneliu Zelea Codreanu, acționând în această provincie în colaborare cu lăncierii.

Deși agitațiile antisemite din județul Câmpulung au fost inițiate de o persoană din afara Bucovinei, acest colonel Ioan Niculcea și-a găsit rapid colaboratori locali. Categoriile din care făceau parte aceștia erau foarte diverse, de la elevi de liceu (ca de pildă Constantin Dănilă, elev la Vatra Dornei), până la avocați ca Lazăr Saghin din Vama<sup>5</sup>.

Impactul agitațiilor antisemite asupra păturii rurale nu a fost unul de neglijat. Adunările organizate de colonelul Ioan Niculcea la târgurile din orașul Câmpulung Moldovenesc, ce puneau în discuție chestiunea cametei, se încheiau de cele mai multe ori cu încăierări și tulburarea liniștii publice. Poliția locală l-a chemat de mai multe ori pe instigatorul cuzist Niculcea la interogatorii, fără însă a-l aresta. Aceste evenimente se petreceau în luna mai a anului 1930<sup>6</sup>.

Numeroasele rapoarte ale poliției Câmpulung către prefectura județului au provocat îngrijorare dar și interes al acestei autorități executive locale față de situația țăranimii, afectate de datorii către bănci și cămătari, dar și de inundațiile din 1929 ce au distrus producția agricolă. Acțiunile poliției și prefecturii județului Câmpulung au fost de cele mai multe ori lipsite de energie sau tardive. Prefectura Câmpulung aștepta mereu ordine de sus pentru a acționa pe plan local. Într-un raport al prefectului către ministrul de interne Alexandru Vaida-Voevod din 20 mai 1930, sunt arătate problemele sătenilor din județ, cerându-se măsuri ameliorative din partea guvernului în sensul ușurării datoriilor agricole în județ.

Cu siguranță Prefectura Câmpulung nu poate fi învinuită de dezinteres sau necunoașterea situației pe plan local. În raportul mai sus amintit, prefectul expune ministrului de interne problemele țăranimii din satele județului: sărăcia provocată de inundațiile din 1929, lipsa de lucru pe timpul iernii, scăderea prețului la lemn. Datoriile sătenilor se ridicau la peste 150 de milioane de lei prin camătă, ei trebuind să plătească anual o dobândă de peste 60 de milioane de lei. Dobânda impusă țăranilor de cămătari și băncile particulare în Bucovina era frecvent peste 34 %<sup>7</sup>, în vreme ce sub ocupația austriacă în 1914 dobânda era de doar 12 %.

Problema datoriilor țăranimii și a cametei a fost pusă de cuzistul I. Niculcea și adepții săi la o întrunire din localitatea Vama, ținută la 18 mai 1930, la ea luând parte cca. 200 de persoane. Aici a fost expus un program ce avea ca revendicări următoarele probleme: adoptarea unei legi pentru suspendarea datoriilor cetățenilor către particulari și bănci pe timp de trei ani fără camătă și procente, introducerea sistemului contabilist în plata datoriilor, transformarea Băncii Naționale în instituție de stat<sup>8</sup>.

Deși revendicările în sine nu au referiri la evrei, atitudinea participanților la adunare a fost evidentă contra evreilor, considerați a fi „țapi ispășitori” pentru situația grea țăranimii din județ. țăranimii din județ. Prefectura și organele de poliție din județ au încercat să oprească în mod sistematic alte adunări antisemite, însă cu eficiență redusă.

Agitatorii L.A.N.C. au profitat din plin de nemulțumirea populației locale față de licitațiile cămătarilor evrei, ce încercau să vândă bunurile datornicilor. Atitudinea ostilă față de oamenii de afaceri de origine evreiască a fost accentuată prin acțiunile agitatoare ale lui Constantin Dănilă și preotului Andrei Berinde din comuna Borșa, județul Maramureș. Ei îi chemau pe țăranii din Plasa Dornei la adunările L.A.N.C., ce urmau a fi prezidate de A. C. Cuza și C. Z. Codreanu, în zilele de 8 și 9 iunie 1930. Tulburări împotriva cămătarilor evrei s-au înregistrat în localitățile Vama, Moldovița, Sadova, Pojorâta, Fundul Moldovei<sup>9</sup>.

Situația datornicilor și camăta au fost probleme ce au stat și în atenția arcășiilor din Câmpulung și Vama, a căror colaborare cu organizația L.A.N.C. din județ nu poate fi negată. Într-un raport al prefecturii către procuratură se arată implicarea organizației „Arcașul” din localitățile mai sus amintite, în tulburări ale liniștii publice și acțiuni de vandalism îndreptate împotriva unor locuințe ale evreilor<sup>10</sup>.

Forțele de ordine și autoritățile județene devin neputincioase în urma recrudescenței agitațiilor antisemite, fiind nevoite să cheme întăriri militare de la Suceava. Plutonul de soldați de la Suceava, condus de sublocotenentul C. Z. Codreanu, sosit pe 30 iulie la Câmpulung nu a

acționat, mai mult chiar pactizând cu agitatorii. Prefectul a renunțat cum era firesc, la serviciile sublocotenentului antisemit C. Z. Codreanu<sup>11</sup>.

Încercând să instaureze liniștea, prefectura trimitea în toate localitățile județului un anunț („Publicațiune”), în care se promitea o revigorare economică a județului și o ameliorare a stării țărănimii apăsate de datorii (continuarea lucrului în fabricile de prelucrare a lemnului, credit agricol pentru țărani, construirea unei căi ferate ce va lega Bucovina de Ardeal, pentru care s-au alocat peste 1 miliard de lei, exploatarea minelor de mangan). Prefectul cerea locuitorilor din județ „răbdare, cumințenie, cumpătare”<sup>12</sup>.

La data de 14 iulie 1930 se întâlneau cu prefectul delegați ai întreprinderilor din industria lemnului. Ei puneau în discuție probleme ca: reducerea cametei, a impozitelor, taxelor și formalităților pentru exportul lemnului la vămi, reducerea tarifului C.F.R., înlăturarea șomajului prin organizarea lucrului în două echipe, câte trei zile pe săptămână, creditarea industriei lemnului de către Fondul Religionar, utilizarea doar a lucrătorilor din județ<sup>13</sup>. Rezolvarea acestor chestiuni a rămas în suspensie, deoarece prefectul trebuia să beneficieze de sprijinul autorităților centrale pentru a putea lua măsuri efective.

Incidente antisemite au avut loc și în alte localități din județ. În localitatea Neagra Șarului din Plasa Dorna a fost spart un geam al comerciantului evreu Ilie Blehner; în fața casei sale s-au tras cinci focuri de armă. În localitatea vecină, Panaci, au fost lipite afișe antisemite cruziste<sup>14</sup>.

În astfel de incidente au mai fost implicate și organizații locale afiliate la Garda de Fier, ca de pildă „Cuibul Vulturilor” din Vatra Dornei. Acțiunile membrilor acestei formațiuni le putem încadra la activități cu caracter terorist. La 1 august 1930, orele 4<sup>30</sup> dimineața, a fost aruncat prin fereastra comerciantului evreu Mechel Rubingher din Dorna Căndreșii, un obuz care din fericire nu a explodat. La percheziția efectuată la domiciliul șefului organizației mai sus amintite (numitul Gheorghe Cârja), s-au găsit o grenadă, un revolver, o baionetă, manifeste, instrucțiuni<sup>15</sup>.

În anul 1931, acțiunile autorităților centrale și locale față de L.A.N.C. și Garda de Fier au devenit mai hotărâte. În luna ianuarie 1931, Consiliul de Miniștri și Ministerul de Interne hotărâau: dizolvarea organizațiilor Gărzii de Fier din toată țara (ne referim la batalioane, plutoane, secții, nuclee de legionari, organizațiile Frățiile de Cruce, Vulturii Albi), percheziționarea și închiderea localurilor legionare, retragerea permiselor de port-armă a membrilor legiunii, ridicarea armelor aflate în posesia lor, confiscarea publicațiilor și materialelor de propagandă legionară, supravegherea de către poliție a deplasărilor legionarilor<sup>16</sup>.

Poliția și prefectura din Câmpulung s-au conformat ordinului, realizând descinderi la domiciliu. În locuințele unor elevi de liceu din Câmpulung, membri ai Frăției de Cruce „Dragoș Vodă” (Constantin Blănar, Ion Marcu, Constantin Bordanu), s-au confiscat ziare, reviste și broșuri legionare. Au mai fost percheziționați elevi de liceu din Vama și Gura Humorului<sup>17</sup>.

Autoritățile locale și județene din Câmpulung se confruntau și cu probleme ca: furtul de arme și materiale explozibile, acțiuni pentru care erau bănuite secțiile L.A.N.C. și Gărzii de Fier. Aceste fenomene la care se adaugă agitațiile provocate populației, determină cereri repetate ale autorităților pentru întărirea cu forțe militare și agenți<sup>18</sup>. Reacțiile legislative la criza agrară nu au lipsit, ele materializându-se prin: legea contra cametei, legile de suspendare a executărilor silite, legile de asanare (conversiune), a datoriilor agricole.

Legea contra cametei a fost adoptată la 2 aprilie 1931. Articolul 1 al legii prevedea că: dobânda legală anuală nu putea depăși scontul B.N.R. decât cu 1 % în afaceri civile și cu 2 % în afaceri comerciale. Articolul 2 arăta că dobânda convențională anuală nu putea depăși 6 % peste scontul B.N.R. În articolul 3 se preciza că: „prin dobândă se înțelege nu numai sumele plătibile în bani, dar și orice alte prestațiuni sub orice titlu sau denumire, drept echivalent al folosirii capitalului, la care debitorul se obligă pentru folosirea capitalului socotit în numerar”. Articolul 7 indica că dispozițiunile legii se aplicau cu efect retroactiv. Articolele 8, 9 și 10 prevedeau sancțiuni pentru delictul de camătă. Legea a suferit modificări în iulie 1931 (la articolul 1 se arăta că: dobânda legală nu va depăși 9 % în materie civilă și 10 % în materie comercială<sup>19</sup>.

Legea de suspendare a executărilor silite a funcționat în perioada decembrie 1931-mai 1932. Acest act legislativ nu a fost o soluție în totalitate viabilă, deoarece s-au înregistrat o stagnare a creditului și refuzul băncilor de a acorda noi împrumuturi. Tensiunea între creditori și debitori nu a scăzut însă în mod semnificativ. Legile de asanare a datoriilor agricole trebuiau să reducă datoria și să eșaloneze pe un număr de ani ceea ce rămăsese din aceasta.

Datoriile țărănești se ridicau în perioada crizei la peste 37 de miliarde de lei, din care 44,30 % erau la băncile particulare, 24,24 % la băncile populare și 31,46 % la cămătari. Bucovina deținea 60 % din datoriile la cămătari, astfel fiind explicabile tensiunile sociale din această regiune. Legile pentru asanarea datoriilor au fost aplicate între anii 1932-1934, fără ca rezultatele să fie spectaculoase.

Criza agrară în România își pierde din intensitate după anul 1937. Începând din 1938 s-a înregistrat o creștere importantă a productivității agricole

## NOTE:

<sup>1</sup> Vasile Bozga, *Criza agrară în România dintre cele două războaie mondiale*, Editura Academiei R.S.R., București, 1975, p. 98.

<sup>2</sup> I. Scurtu, Gh. Buzatu, *Istoria românilor în secolul XX*, Editura Paideia, București, 1999, p. 229.

<sup>3</sup> Vasile Bozga, *op. cit.*, p. 161.

<sup>4</sup> Arhivele Statului-Suceava, Fondul Prefectura județului Câmpulung Moldovenesc, dosar 31/1930, fila 4.

<sup>5</sup> *Ibidem*, f. 11.

<sup>6</sup> *Ibidem*, f. 2.

<sup>7</sup> *Ibidem*, f. 5.

<sup>8</sup> *Ibidem*, f. 4; Raport al Poliției Câmpulung, nr. 4095/30V1930 către prefectul județului.

<sup>9</sup> *Ibidem*, f. 24, 26.

<sup>10</sup> *Ibidem*, f. 32,33.

<sup>11</sup> *Ibidem*, f. 55. În 1930, Corneliu Zelea Codreanu efectua serviciul militar la Suceava, având gradul de sublocotenent.

<sup>12</sup> *Ibidem*, f. 104.

<sup>13</sup> *Ibidem*, f. 137.

<sup>14</sup> *Ibidem*, f. 161.

<sup>15</sup> *Ibidem*, f. 173, Raport al prefectului către procuratură.

<sup>16</sup> Dosar 36/1931, f. 9,10 (Fondul Prefectura județului Câmpulung Moldovenesc).

<sup>17</sup> *Ibidem*, f. 15,17.

<sup>18</sup> Vasile Bozga, *op. cit.*, p. 158.

<sup>19</sup> *Ibidem*, pp. 159-161.